

Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi

Academic Journal of History and Idea

ISSN: 2148-2292

12 (1) 2025

Derleme Makalesi | Review article

Geliş tarihi | Received: 15.12.2024

Kabul tarihi | Accepted: 18.02.2025

Yayın tarihi | Published: 25.02.2025

Simge Taş

<https://orcid.org/0009-0000-2146-4654>

Teacher, Yenimahalle District Directorate of National Education, Türkiye, simgedgl@gmail.com

Sibel Esmer Deniz

<https://orcid.org/0009-0004-4040-1666>

Teacher, Evliya Çelebi Preschool, Türkiye, esmersibel21@gmail.com

Atıf Künyesi | Citation Info

Taş, S. & Esmer Deniz, S. (2025). Okul Öncesinde Uygulanan Sanat Etkinliklerinin Öğrencilerin Görsel Okuryazarlık Becerilerine Etkileri. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 12 (1), 620-635. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15627657>

Okul Öncesinde Uygulanan Sanat Etkinliklerinin Öğrencilerin Görsel Okuryazarlık Becerilerine Etkileri

Öz

Görsel uyarıcı ve uyaranlar tarafından çevrelendiğimiz bugünün dünyasında görsel olarak bir dil edinmek doğal bir süreç haline gelmiştir. Sınırları belli olmayacak şekilde boyut kazanan görsel dil, görsel tecrübenin görünen, görünenin değerlendirilmesi ile görsel kültürü ifade etmiş olur. Araştırmanın amacı, Erken Çocukluk Döneminde okullarda ki Görsel Sanatlar Uygulama Atölyelerinde uygulaması yapılacak olan görsel kültür aktivitelerinin öğrencilerin çalışmalarına etkisinin yorumlanmasıdır. Uygulanan araştırma sanat etkinliklerinde görsel kültür aktivitelerinin eğitim öğretim uygulamalarına dayandığı için nitel araştırma deseni olan durum çalışması aracılığı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma Diyarbakır il merkezinde bulunan bir anaokulunda gerçekleştirilmiştir. Araştırma 60-72 ay yaş gruplarını kapsamaktadır, 2023-2024 Eğitim- Öğretim dönemi sürecinde uygulanmıştır. Araştırmaya toplam da 19 öğrenci dahil olup; 5 odak öğrenci belirlenmiştir. Araştırma verileri olarak fotoğraf, video kayıtları ve araştırmacı günlüğü araçları kullanılmıştır. Görsel ve işitsel malzemelerden elde edilen dokümanların incelenmiş ve araştırma verileri betimsel analiz yolu ile tahlil edilmiş elde edilen bulgular araştırma sorularına bağlı kalınmış ve yorumlanmıştır. Toplanan verilerden “Kandinsky” ve “Benim Görsel Piktogramlarım” isimli 2 sanat aktivite konusuna

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/atdd>

ulaşmıştır. Bulguların neticesinde, öğrencilerin görsel kültürün alt başlıklarını ifade etmeye yönelik bilinç kazanmalarına, sanat etkinliklerinde toplumsal ve çevresel imgeleri bireysel olarak oluşturmalarına, görsel okuma seviyesinin pozitif bir şekilde artış gösterdiğine, çevre ve toplumu edinilen bilgiler doğrultusunda bilinçlendirmeye yönelik istekli davrandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Eğitim, Görsel Okuryazarlık, Sanat Eğitimi

The Effects of Preschool Art Activities on Students' Visual Literacy Skills

Abstract

In today's world where we are surrounded by visual stimuli and stimuli, acquiring a visual language has become a natural process. The visual language, which gains dimension in such a way that its boundaries are not clear, expresses visual culture with the evaluation of the visual experience that is visible and visible. The aim of the research is to interpret the effect of visual culture activities to be implemented in the Visual Arts Application Workshops in schools in Early Childhood Period on students' studies. Since the applied research is based on the education and training practices of visual culture activities in art activities, it was carried out through case study, which is a qualitative research design. The research was conducted in a kindergarten in Diyarbakır city centre. The research covers the age group of 60-72 months and was implemented during the 2023-2024 academic year. A total of 19 students were included in the study and 5 focus students were identified. Photographs, video recordings and researcher diary tools were used as research data. The documents obtained from visual and audio materials were examined and the research data were analysed through descriptive analysis and the findings obtained were interpreted and interpreted based on the research questions. From the collected data, two art activity topics named 'Kandinsky' and 'My Visual Pictograms' were reached. As a result of the findings, it was concluded that the students gained awareness to express the sub-headings of visual culture, individually created social and environmental images in art activities, the level of visual reading increased positively, and they were willing to raise awareness of the environment and society in line with the information obtained.

Keywords: Preschool Education, Visual Literacy, Art Education

Giriş

Yaşadığımız dönemde oluşan aktif hayata uyum sağlayabilmek için öğrencilerin yetiştirilmesi ve geliştirilebilmesi eğitimin en önemli işlevlerinden biridir. Hızla değişen ve görsel uyaranların arttığı modern dünyaya öğrencilerin ayak uydurabilmeleri ve geliştirilebilmeleri için görsel sanatlar eğitimi önemli bir yere sahiptir. Okul öncesi dönem ileride kendini gerçekleştirebilen yetişkinlerin zeminini oluşturmayı hedeflemektedir. Bu eğitim kanalıyla gördüğünü anlayabilen, yorumlayabilen yaratıcı ve analiz edebilen kişiler görsel okuryazarlığa ihtiyaç duymaktadır. Değişen modern çağda öğrencilerin kendini ifade etme ve iletişim becerilerini arttırabilmek adına disiplinler arası yöntem kullanılarak görsel sanatlar etkinliklerinden destekle öğrencilere görsel okuryazarlık kavramı kazandırılmalıdır. Görsel okuryazarlık, şu an yaşamımızı sürdürdüğümüz dünya ile yaşamın iletişim kaynağı

görsel piktogramların etkisinin ve bu etkinin insanlar üzerinde bıraktığı durumun adı olarak tanımlanabilir. Görsel gücün varlığı çocuk ve yetişkinlerde ister istemez büyük bir etki sağlamaktadır. Bu sebeple görsel piktogramların kültürel kimliğimize etkisi günbegün artmakta ve görsel okuryazarlığın okul öncesi eğitimde sanat etkinlikleri kapsamında öğrencilere aktarılması kaçınılmaz hale gelmiştir (Kırıçoğlu, 2009). 0-6 yaş döneminden itibaren maruz kalınan görsel uyaranlar ve bu uyaranların hayata entegre edilebilme durumu süreklilik arz eder. Bu noktadan bakılırsa görsel okuryazarlık öğretimi sanat etkinlikleri ile bütünleştirilerek öğrencilere aktarılması sağlanmalıdır. Bütün belirlemeler ışığında okul öncesi dönemde sanat etkinlikleri kapsamında görsel okuryazarlık öğretiminin çocuklar üzerindeki etkileri problem durumunu oluşturmaktadır.

1.Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada “Okul Öncesinde Uygulanan Sanat Etkinliklerinin Öğrencilerin Görsel Okuryazarlık Becerilerine Etkileri nelerdir?” sorusuna cevaplar bulunacaktır.

1. Öğrenciler görsel sanatlar çalışmasına ne şekilde yönlendirilir?
- 2.Öğrencilerin görsel okuryazarlık kapsamında geliştirilmiş sanat aktivitelerine aktif şekilde dahil olmaları nasıl sağlanır?
- 3.Öğrenciler görsel okuryazarlık kapsamında uygulanan çalışmaları günlük yaşama aktarmış mıdır?
- 4.Öğrenciler geçmiş bilgi ve becerileri ile beraber kişisel düşüncelerini yansıtabilmiş midir?
- 5.Öğrenciler görsel okuryazarlık aktiviteleri sayesinde buldukları piktogramları sanatlar bir ürüne nasıl dönüştürmektedir?

2. Araştırmanın Önemi

Yaşadığımız çağda görsel olarak karşımıza çıkan birçok durum vardır. Görsel uyaranların etkisi ile yaşanan günümüz dünyasında ise bir iletişim biçimi olarak görsel dil baskın olarak kullanılmaktadır. Kitle iletişim araçları ve hareketli görüntülerin hakim olduğu hayat şartlarında toplum olarak üretimin ‘görme’ ifadesin baskı yapılması kültür olarak yeni bir bakış açısı kazanmaya etki eder. Çağdaş kültürde yer olan görsel kültür deneyimi yaşamak önemli bir durum haline gelmektedir (MEB, 2009). Çağdaş toplum olarak çeşitlilik ve zenginlik bakımından bunları analiz edebilme arasında kalan boşluk ise görsel kültür adı altında çalışma alanı oluşmasına neden olmuştur. Bütün bu nedenler ile birlikte; görsel kültürü ifade edebilen, yorumlayabilen, akli başında bilinçli şekilde tüketim sağlayabilen kişilerin yetiştirilmesi haline imkân sağlanmalıdır. Yaşadığımız dönemde görsel dil gelişimi, görsel algının, imgenin yoğun bir şekilde uygulandığı disiplin olan sanat eğitimi ve Görsel Sanatlar dersinde de değişiklikler oluşturmaktadır. Kültürel ve toplumsal olarak gözlemlenen ve yaşanan durumlar doğrultusunda

sanat eğitimi ve görsel sanatlar dersinin içerik kısmını, kuramsal, teori ve uygulama gibi kısımlarda etkileyen kavramlardan biri de ‘Görsel Kültür’dür (Sarıbaş, 2019). Bugün çocukların birçok reklam ve televizyon içerikleriyle büyüdüğü görülmektedir. Bir insan beyni görsel algıya işitsel algıdan beş kat daha fazla sahiptir. Öğrencilerimize aktarılacak istenenler sanat aracılığıyla iletildiğinde ve imkanlar sunulduğunda konuya hakimiyetlerinin daha fazla olacağından ve öğrenme biçimlerinin olumlu şekilde etkileneceği düşünülmektedir. Bir fotoğraf karesinin veya görsel bir uyarıcının öğrenciyi bilgiye ulaştırmada ve bu bilginin akılda daha uzun süreli kalacağı herkes tarafından bilinen bir gerçektir. Bu nedenlerden dolayıyla sanat ve görsel sanat, hem birey hem de toplum olarak vazgeçilemeyecek alanlardan biri haline gelmiştir (Mercin, 2009). Görsel Sanatlar dersinde öğrencilerin elinden çıkan tek tip çalışmalar değil yaratıcılığın ön planda olduğu çalışmalar ortaya çıktıkça sorgulama ve muhakeme etme becerilerinde de ilerlemeler kaydedilecektir. Öğrenciler programa aktif katılım sağlayarak ezbere uygulamalardan uzaklaşmış olacaklardır (MEB, 2016). Böylelikle öğrenciler okul yaşamında hatta okul dışında da görsel sanatlar konusunda bilgi edinmiş, öğrenilen bilgiyi kalıcı hale getirmiş sanat ve sanatçıyı severek sanat eserlerini de anlayarak avantajlı durumda olacaklardır (Gökay Yılmaz, 2009). Çocukların sağlam bir kişilik gelişimi oluşturma, gördüğünü anlama ve yorumlama becerileri erken çocukluk dönem çağında kazanılan ciddi becerilerdir. Erken çocukluk eğitimi çocukları bir üst kademeye hazırlayarak görsel sanat anlamında da sağlam temellerin olduğu bir dönemdir. Görsel sanat eğitimi her kademede ki öğrencilerde önemli olduğu gibi erken çocukluk döneminde de oldukça önemli ve etkisi büyük bir dönemdir. Erken çocukluk döneminde resim çocuklarla iletişim kurma ve onları anlama konusunda sıklıkla kullanılan etkin bir yöntemdir. Öğrencilerin resime karşı olan ilgi ve uğraşları; bilişsel ve kişilik tipleri gibi ruh bilimi alanına dahil olan konular, sanatta ortaya çıkarma sorununa pencere açan araçlar olarak ele alınmaktadır. Resim ve çocuk birbiri ile sürekli iç içe olan ve birbirini tamamlayan gelişen, geliştiren dinamik bir olgudur. Özellikle de görsel iletişimin en etkili ve en önemli unsuru halindedir (Artut, 2017). Bu araştırmada 60-72 ay grubu erken çocukluk dönemi öğrencilerinin günlük hayatta sıklıkla maruz kaldıkları görsel imgelerin görsel kültür çalışmaları aracılığı ile öğrenci çalışmalarına nasıl bir etkisinin olduğu değerlendirilmektedir.

Araştırma ve uygulama sürecinde görsel kültür kapsamında belirlenen sanat aktiviteleri ile öğrencilerin farklı ve daha anlamlı bir bakış açısı kazanması, kendi oluşturdukları anlamlar ile var olan anlamlar arasında ilişki kurması, ortaya çıkan çalışmaları günlük yaşamlarına entegre edebilmeleri önemli görünen noktalardır. Öğrencilerin görsel uyarıcılara karşı yapacakları sorgulamalar ve birden fazla bakış açısı geliştirmelerinin onların yaşama karşıda birden fazla bakış açısı kazanacaklarını sağlayacağı düşünülmektedir. Çocukların içinde

yaşadığı toplumun kültürel öğelerine ilişkin algıladıkları ve gözlemlediklerinin uygulanan sanat aktivitelerine de yansımaları beklenmektedir. Bu araştırma, görsel kültür kapsamında uygulanan sanat aktivitelerinin öğrencilerin sanat ürünlerine yansıtış biçimlerinin nasıl olduğunu ortaya koyması açısından önem taşımaktadır.

3. Yöntem

3.1. Araştırmanın Modeli

Okul öncesi dönem öğrencileri görsel sanat etkinliklerinde uygulaması yapılan görsel okuryazarlık çalışmalarının öğrencilerin sanat çalışmalarına etkilerinin amaçlandığı araştırmada “durum çalışması” deseni kullanılmaktadır. Nitel araştırma yöntemi olan durum çalışmasının bu araştırmada kullanılmasının nedeni konunun detaylı bir şekilde araştırılması aynı zamanda konu ile ilgili bilgilerin uygulamaya bağlı olarak açığa çıkarılmasının düşünülmektedir. Nitel araştırma yönteminin ilgi odak kısmı niteliktir. Nitel araştırma yönteminin belirgin olan en önemli özelliği ise kapsamlı, bir anda gelişen aynı zamanda geliştirilebilecek bir yapıda olabilmesidir. Nitel araştırmada araştırma yapan kişi birincil araştırmacıdır. Görüşme, gözlem, belgeler bu araştırma yönteminin veri toplama yöntemlerinden bir kaçıdır. Nitel araştırma yönteminde araştırmacı konuya dair anlayışlı, açıklayıcı, buluş yöntemi ile anlam hipotez kurabilmeyi sağlamaktadır. Nitel araştırma yönteminin birçok türü bulunmaktadır. Durum çalışması bu yöntemlerden biridir. Bu çalışma sınırlılık içerisinde sistemin ayrıntısıyla betimlenerek incelenmesidir (Merriam, 2015’den akt. Açıkgoz, 2018). Durum çalışması güncel olan bir durumu detaylı ve bütüncül bir şekilde gerçek dünya perspektifinden incelemeyi gerektirir. Savından yola çıkılmıştır. Bu noktada durum çalışması deseninin tercih edilmesinin nedeni araştırmanın amacı olan “Görsel Kültür aktivitelerinin öğrencilerin sanat eserlerine yansımalarının belirlenmesi” üstünden ifade etmek doğru olacaktır (Sebik, 2017).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırma Diyarbakır il merkezinde bulunan Evliya Çelebi Anaokulunda gerçekleştirilmiştir. Araştırma 60-72 ay gruplarını kapsamaktadır, 2023-2024 Eğitim- Öğretim döneminde sürecinde uygulanmıştır. Araştırmaya toplam da 19 öğrenci dahil olmuştur. Araştırmanın 60-72 ay yaş grubu olarak seçilmesinin sebebi, sanatsal gelişim basamağından biri olan Şema Öncesi Döneme denk geldiğinden dolayıdır. Şema öncesi dönemde çocuklar etrafında olan her durumla bilişsel olarak ilişki kurmaya başlar.

Nesnelerin birbiri ile ilgisini anlamaya başlar, nesnelerin bir biçimi, bir rengi, bir dokusu olduğunu, keşfederler. Mekân farkındalığı oluşmaya başladığı için çalışmalarına titizlik ve düzen kavramları eklenir. Çalışmalarında detay verirler ve ilgilerine yönelik resimler çizmeye başlarlar. Resimlerini resim düzlemine yatırarak çizmeye başlarlar.

Araştırma grubunun demografik özellikleri ise şöyledir: Toplam 19 öğrenci katılmıştır. 19 öğrencinin tamamı 2018 yılında doğmuştur. Öğrencilerin 3'ü kız 2'si erkek öğrenci olacak şekilde toplamda 5 odak öğrenci çalışma için seçilmiştir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırma, nitel araştırma yöntemi ile oluşturulmuştur. Nitel araştırma, gözlem, doküman inceleme, görüşme gibi veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamında gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konulduğu çalışmaları içermektedir. (Yıldırım & Şimşek, 2016). Araştırma verilerinin toplanmasına dair öğrenci kişisel bilgi formu, video kayıtları, araştırmacı günlüğü gibi bir çok veri toplama araçlarından yararlanılmıştır. Video kaydı çalışma yapılan öğrenci grubunun sonradan tutum ve davranışlarını gözlemlemek adına kullanılmıştır. Araştırmacı günlüğü, araştırmayı yapan kişinin uygulanan etkinlik neticesinde karşı karşıya kaldığı durumları yansıtan notlar içermektedir. Farklı değerlendirmelerin bulunduğu veri kaynağı elde etmiştir.

Araştırmacının çalışmada kullandığı görüşme soruları şu şekildedir;

1. Güzel sanatlar deyine aklına ne geliyor?
2. Görsel okuryazar olabilmek için sence nasıl etkinlikler uygulayabiliriz?
3. Sana göre yukarıda ki görselde anlatılmak istenen nedir?
4. Etkinliklerde uygulanan görsel kavramlardan en çok hangisini kullanırdın? Neden?
5. Görsel işaret levhalarını sanat etkinliklerinde nasıl çalışmalara dönüştürdün? Kısaca bahseder misin? olmak üzere beş sorudan oluşmaktadır.

3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Etkinlik süreçleri esnasında uygulanan sanat etkinliklerinde öğrencilere açık uçlu ifadeler dikkat çekici bir şekilde sunulmuş, yapılandırılmamış bir şekilde düşünmeye sevk edilmiştir. Etkinliklerden önce ortam uygun hale getirilerek öğrencilerde merak ve ilgi duyguları harekete geçirilmiştir. Çocuklar için hazırlanan etkinliklerde uygun ortam hazırlanarak yapılandırılmamış çalışmalar sunularak özgün ürünler ortaya koymaları planlanmıştır. Etkinlik sonunda çocuklar çalışmalarını vermek istememesinden dolayı fotoğraflanarak arşivlenmek üzere kaldırılmıştır. Çalışma ile ilgili yorumlama yapılırken o dönemin özelliklerine de vurgu yapılmıştır ama genel olarak görsel sanatlar üzerine özgün bir şekilde düşünce geliştirmeleri amaçlanmıştır.

Araştırmaya dair süreç verilerin analiz edilmesi ve düzenlenmesi, gözden geçirilmesi, bulguların tablollaştırılması ile yorumlanma aşamalarından oluşmaktadır. Verilerin yorumlanması ise araştırma yapan kişinin 'ne olmuş?' sorusuna cevap verme sürecidir. Bu araştırmanın verilerinin çözümlenmesi ve yorumlandırılmasında "betimsel analiz"

yönteminden faydalanılmıştır. Uygulaması yapılan araştırmada her iki aşamada gerçekleşen betimsel analizler verilerin toplanma süreci ile veriler toplandıktan sonra uygulanmıştır.

4. Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde uygulanan yöntem sonucunda kaydedilen veriler, araştırmanın temel amacı ön plana alınarak çözümlenmiştir. Bulgularda metin içerisinde yapılan çeşitli alıntılara, aynı zamanda öğretmen olarak çalışmaya devam eden araştırmacının alan notlarını yansıtan yorumlara, süreçte ortaya çıkan sanatsal çalışmalara ve katılımcıların görüşlerinden doğrudan yapılan alıntılara yer verilmiştir. Sanat etkinlikleri bu iki başlık altında planlanmış ve uygulanmıştır. Bu aşamalar uygulama sırası ile “Kandinsky Etkinlikleri” ve “Piktogram Etkinlik Çalışması” sırasıyla uygulanmıştır. Bulgular ve yorumlar her etkinlik için araştırma sorularına ve öğrencilerin meraklarına bağlı kalınarak tasarlanmıştır.

4.1. Kandinsky Etkinlikleri

Kandinsky nin 1911-13 yılları arasında yaptığı düşünüldüğü sulu boya çalışması olan “In the Circle” adlı çalışması, kendi atının gücünü sembolize etmek için oluşturduğu, daire şeklinde ki formlardan oluşturmaktadır. Araştırmacı ressam ile ilgili çalışmalar gerçekleştirmiştir ve günlük eğitim akışı içerisinde öğrencilere sunum hazırlamıştır. Araştırmacı bu çalışmalar doğrultusunda görsel okuryazarlığa hizmet eden etkinlikler oluşturmuştur.

Kandinsky etkinlikleri 2 Ekim 2023 tarihinde bir ders süresi boyunca uygulanmıştır. Toplamda 40 dakika süren etkinlikler betimleme yöntemi ile paylaşılmıştır.

Görsel 1. Kandinsky Çiçekleri

1. odak öğrenci çalışmasını evindeki annesinin en sevdiği saksı çiçeğine benzetmiş, bu yönüyle uygulanan çalışmayı günlük hayata aktarmıştır. Aynı zamanda öğrenci evdeki çiçekleri suladığını belirterek bu çiçeği de sulamak istediğini ifade etmiştir. Kandinsky’nin çiçeklerinden etkilenen öğrenci çiçeklerin büyümesini hayal etmiş ve evine götürerek büyütme istediğini söylemiştir.

Görsel 2. Kandinsky ağacı

2. odak öğrenci eserinin adı “Kandinsky’nin Ağacı” koymuştur. Eserin adından da anlaşılacağı gibi öğrencinin doğaya ve ağaçlara ilgisi fazladır. Çalışmayı uygularken oldukça heyecanlanan öğrenci babasının orman mühendisi olduğunu ifade etmiştir. Çalışmayı uygularken sık sık arkadaşlarına ağaç türlerinden bahsetmiş ve kısa açıklamalar yaparak betimleyici ifadelerde bulunmuştur.

Görsel 3. Daire Portakal

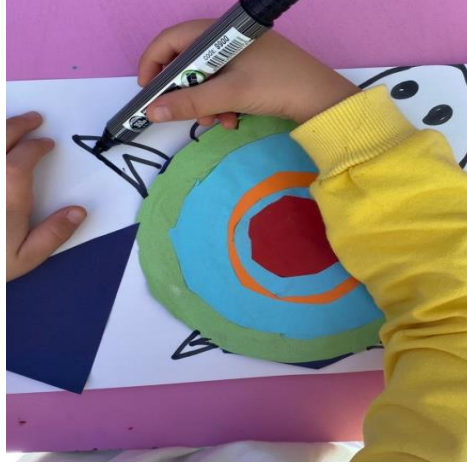
3. odak öğrenci eserinin ismini Portakal Kandinsky koymuştur. Bunun sebebini şu şekilde açıklamıştır. “Öğretmenim siz bize bu şekli öğretmiştiniz, bu şekiller portakala benziyor, bu şeklin adı neydi öğretmenim?” Etkinliğin tam ortasında bulunan Kandinsky dairelerinin portakal ağacı olduğunu belirten öğrenci rengarenk portakal yaptığını ifade etmiştir.

Görsel 4. Kandinsky Olmak

4.odak öğrenci Kandinsky’e ait eserlerin gösterildiği andan itibaren oldukça heyecanlı ve merak dolu bir şekilde “ Bu fotoğrafın adı ne ?” diye sormuştur. Öğretmen öğrenciye eser ile ilgili bilgileri vermiş öğrenci de geri dönüt olarak “Bende Kandinsky olmak istiyorum” diye belirtmiş ve bu çalışmayı yaptıktan sonra Kandinsky’e ait bir eserin röprodüksiyonunu yapmıştır.

Görsel 5. Zamanda Uzay Yolculuğu

5.odak öğrenci çalışmasına “Zamanda Uzay Yolculuğu” ismini vermiştir. Bu çalışma öğretmenin ilgisini çekmiş ve öğrenciye çalışmasına neden bu ismi verdiğini sormuştur. Öğrenci “Ben youtube da dans eden gezegenleri izledim onun içine binip uzaya gidiyorlardı ve geri dönmüyorlardı. Bu dairelerde orada ki gezegenlere benziyor” şeklinde açıklama yapmıştır.

4.2. Kandinsky Etkinliği Görsel Okuryazarlık Çalışmalarının Öğrenci Resimlerinin Üzerindeki Etkileri

Kandinsky Etkinlikleri etkinliğe katılan tüm odak öğrencilerinin çalışmaları incelenmiş, bir önceki kısımda betimleme yapılmaya çalışılmıştır. Öğrenciler Kandinsky ait olan eserlerinden yola çıkarak kendilerine ait özgün çalışmalar ortaya çıkarmışlardır. Aynı zamanda çalışmalarını günlük yaşam ile ilişkilendirerek anlatmışlardır.

Öğrenciler sanat etkinliklerinden önce de araştırmacı tarafından Kandinsky ressamına dair bilgilendirmeleri dinlemiştir. Duydukları karşısında oldukça şaşırان öğrencilerin çalışmaya ilgi ve dikkatleri daha çok artmıştır. Etkinlik süresince öğrenciler yalnızca boya ve kağıt kullanarak bir Kandinsky etkinliği yapmadıklarını bu etkinlikleri içselleştirerek çalıştıklarının farkına varmış oldukları gözlemlenmiştir. Öğrencilerin etkinlik esnasında bireysel özelliklerini yansıttığı ayrıca etkinliklerin yarı yapılandırılmış olmasına karşın merak ve ilgileri doğrultusunda çalışmalar oluşturuldukları düşüncesine varılmıştır. Aktivite uygulama sırasında araştırmacı, özellikle bir yönlendirme yapmadan özgün bir çalışma olmasına özen göstermiştir.

4.3. “Benim Sembolüm” Etkinlikleri

Araştırmacı piktogram nedir ve öğrencilere öznel piktogram tasarımları nasıl uygulanır ile ilgili çalışmalar gerçekleştirmiştir ve günlük eğitim akışı içerisinde öğrencilere görsel uyarılar sunum hazırlamıştır. Araştırmacı bu çalışmalar doğrultusunda görsel okuryazarlığa hizmet eden etkinlikler oluşturmuştur.

Benim sembolüm etkinlikleri 9 Ekim 2023 tarihinde bir ders süresi boyunca uygulanmıştır. Toplamda 40 dakika süren etkinlikler betimleme yöntemi ile paylaşılmıştır.

Görsel 6. Ayakkabı Tasarımı

6. odak öğrenci tasarımını yaparken araştırmaya “Ayakkabılarım çok güzel değil mi ?” diyerek soru yöneltmiştir. Öğrenci o gün yeni bir ayakkabı almış ve etkinliğin gerçekleştiği süre içerisinde odak noktası ayakkabı idi. Çalışmasına bu odağı transfer ederek piktogramını bu doğrultuda oluşturmuştur. Öğrencinin bu tasarımı okulda çıplak ayakla gezmeden ayakkabıyla dolaşmanın önemi ile alakalı çalışmasını tamamlamıştır. Öğrenci günlük yaşamını etkinliğe transfer ederek görsel okuryazarlığa bağlı olarak bir etkinlik oluşturduğu gözlemlenmiştir.

Görsel 7. Far Işığı

7. Öğrenci araştırmacıya “Öğretmenim ben bir haber izlemiştim, farlarını açmayı unutan adam çok feci bir kaza yapmıştı. Karanlıkta araba sürerken farları açmayı unutmamalıyız. Bu yüzden bu sembolü tamamladım. Öğretmenim sizde farınızı açın” diyerek kendini bu şekilde ifade etmiştir. Bu doğrultuda öğrenci farları açmayı unutmamalıyız, farlarımızı açık tutalım

kaza yapmayalım adında bir sembol tasarımı gerçekleştirmiştir. Odak öğrenci modern dünyanın kuşatması etkisinde kalarak iletişim araçlarından biri olan televizyon aracını kullanarak çalışmasına görsel kültür uyaranlarından eklemiştir.

Görsel 8. Çiçek Sulama

8. odak öğrenci “Öğretmenim ben evde annemle beraber çiçeklerimizi suluyorum. Ama bazı günler sulamayı unutuyoruz ve çiçeklerimiz kuruyor, ben çok üzülüyorum. Artık unutmayalım diye bu resmi balkonda ki duvara asacağım ve artık unutmamamızı sağlayacak.” Öğrenci görsel uyaranların zihinde bıraktığı etkiyi kullanmak istemiş bu sebeple kendisine bir hatırlatıcı sembol tasarlamış ve görsel uyaranların önemini kavradığını göstermiştir.

Görsel 9. Hayvanlar Giremez

9. odak öğrenci resim yaparken bütün odağını çalışmasına veren öğrenci genelde yaratıcılığını kullanarak farklı fikirler ortaya çıkartmaktadır. Piktogramın tanımı yapıldıktan sonra öğrenci aklıma çok güzel bir fikir geldi diyerek çalışmasını anlatmaya başlamıştır. “Öğretmenim bahçemize kediler, köpekler, kuzular, keçiler girebilir ama maymunlar giremez diyerek kahkaha atmıştır. Bu yüzden maymunlar gelmesin diye bir resim yaptım. Kapının üstüne asacağım görünce korkup gelmesinler” diyerek çalışmasını açıklamıştır. Öğrenci resim yapmayı ve yaratıcı şekilde düşüncelerini kağıda yansıtmayı çok sevmektedir. Bu yüzden

çalışmayı yaparken çok eğlenmiştir. Etkinlik bitmesine rağmen piktogram tasarımları yapmaya devam etmiştir.

4.4. Benim Sembolüm Etkinliği Görsel Okuryazarlık Çalışmalarının Öğrenci Resimlerinin Üzerindeki Etkileri

Dış dünya ait bilgi ve bildirimleri duyu ve duyum organlarımız ile gerçekleştiriyoruz. Bu doğrultuda duyu ve duyumlarımız haberleşmemizi sağlayan kanallar olarak görmek doğal bir durumdur. Duyular içerisinde algılama anlamı bakımından bakıldığında en önemli rolü görme duyusu almaktadır. Görsel bir çağda yaşadığımız için öğrencilerin görsel iletişime dair bilgilendirilmesi gerekmektedir (MEB, 1998). Eğitimde görsel iletişimin varlığının olması bir ihtiyaç haline gelmiştir. Öyle ki erken çocukluk döneminde sadece görsel iletişimi kullanabilen öğrenciler için anlamlandırma süreci daha karmaşık halde olsa da görsel sanat etkinlikleri ve diğer bütünleştirilmiş etkinlikler kapsamında verilen çalışmalar ile beraber öğrencilere görsel iletişim becerisi kazandırılabilir (MEB, 1993). İmgesel dilin kullanımı, öğrencilerin merak ve ilgilerinin bu yöne kayması ile beraber daha kolay öğrenilir hale gelmiştir. Bu kapsamda yapılan sanatsal aktivite çalışmaları da öğrenmeyi kolaylaştırıcı etkiye sahiptir. Benim Sembolüm yarı yapılandırılmış sanat etkinliğinde de anlaşılabileceği üzere genel itibarıyla öğrenciler bireysel sembol tasarlarken hayal güçlerini kullanarak ve günlük yaşamla bağdaşım kurarak ürünlerini ortaya çıkarmışlardır. Bireyler yaşam içerisinde kendi anlamlandırdıkları olaylar ile sembol tasarımlarını oluşturmuş ve sembollerini her öğrenci bireysel farklılıkları ve içsel yaşantıları yolu ile farklı şekillerde kodlayarak anlamlandırmaya çalışmıştır. Etrafımızda gördüğümüz birden fazla görsel gibi sembollerin de görsel kültür içerisinde yer aldıklarını ifade edebiliriz.

Sonuç

Bu bölümde, araştırmanın yöntemiyle takip edilen ve belirlenmiş olan bulgular ve yorumların incelenmesiyle ulaşılmış olan görsel kültür kapsamında yapılan çalışmaların sonuçlarına ve tartışılmasına yer verilmiştir. Araştırma bulguları neticesinde aşağıda ki sonuçlara ulaşılmıştır. Belirlenen birinci araştırma sorusu olan güzel sanatlar deyince aklına ne geliyor sorusunda öğrencilerin ilgilerinin yönünü tespit edebilmek için oluşturulmuştur. Okul öncesi dönem çocuklarında resim yapımına olan büyük ilgi ile araştırma sorusu doğru orantılı seçilmiş ve öğrencilerin ilgisinin artırılması hedeflenmiştir. Okuma yazmayı henüz bilmediklerini, anlatmak istediklerini resim çizerek anlatmanın bir yolu olduğunu ifade etmişlerdir. 2. odak öğrenci “*Sınıfta yaptığımız sanat etkinliklerinin diğer bir adı olabilir*” diyerek yanıt verirken 3. odak öğrenci “Resim yapmanın en güzel hali olabilir, resim çizmek çok güzel bir sanattır” ifadelerini kullanarak olumlu bir güzel sanatlar ifadesi benimsedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Odak öğrencilerin dönütlerinden hareketle araştırma konusu öğrencilerin

ilgilerini çekmiş ve araştırmanın öğrenciler üzerinde etkili olduğu gözlemlenmiştir. Öğrencilerin görsel sanatlara verdikleri cevaplar bulgu kısmında betimlenmiştir. Bu doğrultuda görsel sanatlar hakkında olan bilgileri tazelenmiş ve üzerine ek bilgiler ekledikleri gözlemlenmiştir.

Araştırmanın ikinci sorusu olan Görsel okuryazar olabilmek için sence nasıl etkinlikler uygulayabiliriz sorusu öğrencilerin algılayabildiği düzeyin üzerinde olduğu gözlemlenmiştir. Etkinlikler ve araştırmacının etkinlik öncesinde verdiği bilgiler sonucunda soru araştırmaya hizmet edebilmektedir. Öğrencilerin görsel okuryazarlık hakkında birçok bilgi sahibi olduğu ancak açığa çıkaramadıkları ve bu konu üzerine yoğun merak besledikleri araştırma sonucunda görülmüştür. Araştırmanın ikinci sorusunun cevabı öğrencilerin ilgi merakları doğrultusunda yönlendirilmiş olup bulgu kısmında ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Görsel okuryazarlık okul öncesi dönem için önemli bir iletişim aracı olarak görülmüştür. Odak öğrencilerin yaratıcı yollarla etkinlik önerilerinde bulunmaları ve bu önerileri ifade edici bir dille açıklamaları amacıyla sorulmuştur.

Öğrencileri düşünmeye teşvik ederek farklı fikirler ortaya çıkarmaları hedeflenmiştir. Öğrencilerin ilgi ve merakları ile çalışmanın etkinlikleri tasarlanmış ve görsel kültürün öğrencilerin hayatında bir yer edindiği görülmüştür. Çalışmaların planlanmasında birçok iletişim aracı ve sosyal piktogramlar kullanılmış etkinlikler bu doğrultu da ve öğrencilerin istek ve merakları sayesinde görsel okuryazarlığa dair ilgileri açığa çıkarılmıştır. Araştırmanın üçüncü sorusunda Sana göre yukarıda ki görselde anlatılmak istenen nedir ifadesinde odak öğrencilerin görsel bir kuşatma altında olduğuna dair bilgiler önceki bölümlerde sıklıkla açıklanmıştır. Bu soru öğrencilerin günlük yaşamda sıklıkla karşılarına çıkan piktogramlardan yalnızca bir tanesidir. Öğrenciler henüz görsel okuryazarlık üzerine herhangi bir eğitim almamış olmalarına rağmen bu piktogramın ifade etmek istediğini özgün bir dil ile araştırmacıya açıklayabilmişlerdir. 4. Odak öğrenci “Bizim sitede yerlere çöp atan çocuklar var ben onarlı uyarıyorum ama bide oyun oynadığımız yere bu fotoğrafı asmak istiyorum. Gidince ablama asalım diyeceğim” açıklamasında bulunmuştur. Akabinde bu açıklamayı yapan 4. odak öğrenciden sonra 3. Odak öğrenci de “Öğretmenim bide parklara ve okul tuvaletine de asalım. Çünkü biz okuma yazma bilmiyoruz, diğer çocuklar bu resimi görürse belki çöp atmazlar” cevabını vermiştir. Öğrencilerin görsel hafızalarının ve yaratıcılık güçlerinin görsel okuryazarlık ile birleştiğinde günlük yaşam becerilerine büyük katkılar sağlayabileceği fikrine ulaşılmıştır. Etkinlik sırasında araştırmacı ile öğrenciler arasında piktogramlara dair yorumlar bulgular kısmında irdelenmiştir. Öğrencilerin birçok piktogram hakkındaki fikirlerinden yola çıkılarak görsel okuryazarlık eğitimine hazır olduklarına ve uygulanan etkinlikler sonucunda günlük yaşama transfer edebildikleri gözlenmiştir.

Araştırmanın dördüncü sorusunda Etkinliklerde uygulanan görsel kavramlardan en çok hangisini kullandın? Neden? ifadesinde öğrencilerden yapılan etkinlikleri uzun süreli bellekten çağırarak hatırlamaları hedeflenmiştir. Etkinliklerde uygulanan kavramlar araştırmacı tarafından hazırlanan veri toplama araçlarından biri olan araştırmacı günlüğü dokümanlarının incelenmesi ile betimlenmeye çalışılmıştır. 2. Odak öğrenci “Benim sembolüm etkinliğinde yaptığım piktogramımı çok sevdim. Çünkü trafikte dikkatli olmalıyız, kaza yaparsak canımız çok acır. Her yere asmak istiyorum bu resmimi, en çok trafik ışıklarının direğine” yanıtını vererek etkinlikte odağını hangi yöne verdiğini ve kullanım alanlarını açıklayıcı bir dille ifade etmiştir. 3.Odak öğrenci ise Kandinsky etkinliğinde yola çıkarak cevap vermiştir. “Ben portakal ve daire şeklini yapmayı çok beğendim. Bir sürü daire şekli var ben görüyorum. Kuzenim olan abim araba kullanırken trafik ışıkları da daire şeklinde. Birde trafik gezisine gittiğimizde bize trafik lambalarının resminin çizdirmişlerdi” cevabını vererek etkinlik odağını açıkça dile getirerek günlük yaşama transfer ediş sürecini de anlatmıştır. Öğrencilerin görsel kavramları kendilerinin belirlediği anlaşılmıştır. Görsel kültür sebebi ile görsel okuryazarlığın artırıldığı modern dünyada öğrenciler günlük yaşamlarında da bu kavramlar ile yaşamaya devam etmektedirler sosyal çevrelerinden aldıkları dönütler ile araştırma sorusuna verdikleri cevaplardan anlaşıldığı gibi aile ve yakın çevrelerinin düşünce ve görüşlerinin öğrencileri etkilediği anlaşılmıştır. Araştırmanın beşinci sorusunda Görsel işaret levhalarını sanat etkinliklerinde nasıl çalışmalara dönüştürdün ? Kısaca bahseder misin ? ifadesinde okul öncesi dönem öğrencilerinin resim sanatına olan ilgileri bilinmektedir. Bu sebeple beşinci araştırma sorusu öğrencilerin en çok ilgilendikleri soru olarak düşünülebilir. Etkinliklerin planlanması ve öğrencilerin dönütleri bulgular bölümünde detaylı bir şekilde irdelenmiştir. 1. Odak öğrenci “Ben etkinliklerimi kâğıda yaptım çıplak ayakla gezmeyelim hasta olmayalım bide unutmayalım diye rengârenk boyadım” şeklinde açıklamada bulundur. 5.odak öğrenci ise kapalı yerlerde bide müzede yemek yemeyelim diye levha yaptım. Onları annemle zarfa koyduk müzeye gidince orada ki güvenlikçilere söyleyeceğim ve onu kapıya asacağım. Öğretmenim bence iyi ki bu etkinlikleri yaptık çok faydalı” şeklinde ifadelerde bulunarak görsel piktogramları günlük hayata nasıl entegre edeceğinden de bahsetmiştir. Öğrenciler her konu hakkında yeni piktogramlar üretmekten büyük keyif almışlar ve etkinlik bitmesine rağmen bu eylemi sürdürmeye devam etmişlerdir. Araştırma sonuçlarında yola çıkılarak yapılabilecek öneriler aşağıda belirtilmiştir.

*Okul öncesi dönem çağı eğitimin kritik dönem basamağıdır. Öğrencilerin değişen dünyaya hızla adapte olabilmesi bakımından disiplinler arası uygulanan yöntemlerin geliştirilmesi gerekmekte ve birden fazla yöntem kullanılarak sanat etkinlikleri ile sınırlı kalınmamalıdır.

*Görsel kuşatma içinde olduğumuz dünyada okul öncesi dönem çocuklarının daha kolay ve hızlı adapte olabilmeleri için görsel kültür etkinliklerine yer verilerek öğrencilerin imge ve iletişim araçları ile daha kolay bağlantı kurmaları sağlanmalıdır.

*Sanat etkinliklerinde sadece masa başı ve kağıt üzerinde etkinlik yapma sınırı aşılaraq daha çok yaparak yaşayarak öğrenilen öğrenme ortamları geliştirilmelidir.

*Okul öncesi dönem çağında ki öğrencilerin dikkat ve odaklanma süreleri kısa olduğu için etkinlikler bir ders saati süresini (30 dk.) aşmamalıdır. Ayrıca etkinlik süreçleri oyun yolu ile sürdürülmelidir.

*Öğrencilerin bulundukları yaş ve gelişim dönemi özellikleri dikkate alınarak yapılan çalışmalara saygı duyulması oldukça önemlidir.

*Görsel okuryazarlık çalışmalarını yalnızca sanat etkinlikleri kapsamında değil bütün ders içeriklerinde verilmeye çalışılmalıdır. Bu konuda özellikle öğrenciler okuma yazma bilmedikleri için okul öncesi öğretmenlerine eğitimler verilmelidir.

*Görsel okuryazarlık etkinlikleri fen doğa müzik gibi etkinlik süreçleri ile birleştirilerek farklı düzenlemeler yapılabilir.

*Farklı yaş grupları ile çalışılarak görsel okuryazarlık becerilerinin çalışma alanları genişletilebilir.

Kaynaklar

- Açıkgöz, S. (2018). *Müze Gerçekleştirilen Aktif Öğrenme Temelli Sanat Eleştirisi Etkinlikleri: Bir Durum Çalışması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Arı, M. (2003). Türkiye’de Erken Çocukluk Eğitimi ve Kalitenin Önemi. M. Sevinç (Ed.). *Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar* (ss.31-35). Morpa Kültür Yayınları.
- Artut, K. (2017). *Okul Öncesinde Resim Eğitimi*. (4.B.). Anı Yayıncılık.
- Gökay Yılmaz, M. (2009). Görsel Sanatlar Eğitimi. Alakuş A.O. ve Mercin L. (Ed). *Sanat Eğitimi ve Görsel Sanatlar Öğretimi içinde* (ss.13-18). Pegem Yayıncılık.
- Kırısoğlu, O. T. (2009). *Sanat Kültür Yaratıcılık – Görsel Sanatlar ve Kültür Eğitimi Öğretimi*. Pegem Yayınevi.
- MEB. (1993). *Milli Eğitim Bakanlığı On Dördüncü Milli Eğitim Şurası, Okul Öncesi Eğitim Komisyon Raporu 27-29 Eylül*, MEB Yayınları.
- MEB. (1998). *Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı. 21 Yüzyıla Girerken Türk Eğitim Sisteminin İhtiyaç Duyduğu Çağdaş Öğretmen Profili Konulu Raporu*.
- MEB. (2016). *Milli Eğitim Bakanlığı Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Okul Öncesi Eğitim Programı*. Pegem yayıncılık.

- MEB. (2009). Sanat nedir. Alakuş A.O. ve Mercin L. (Ed). *Sanat Eğitimi ve Görsel Sanatlar Öğretimi içinde* (ss.1-12). Pegem Yayıncılık.
- Sarıbaş, S. (2019). *Görsel Sanatlar Öğretmen Eğitimi Bağlamında Görsel Kültür Öğretimi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Sebik, C. (2017). *Ortaokul Görsel Sanatlar Dersinde Açık Hava Eğitim Uygulamaları: Bir Durum Çalışması* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayınları.